

8. Фаріон І. Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII-початку XIX століття (з етимологічним словником). Львів : Літопис, 2001. 371с.
9. Желізняк І. М. Світоглядний код слов'янської антропонімної лексики. *Актуальні питання антропоніміки* / під. ред. І. В. Єфименко. Київ, 2005. С. 76-88.
10. Svoboda J. Staročeská osobní jména a naše příjmení. Praha, 1964. 319 s.
11. Словарь української мови : у 4 т. / за ред. Б. Грінченка. Київ, 1907-1909. Т. I – IV.
12. Худаш М. Л., Демчук М. О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімні утворення). Київ : Наукова думка, 1991. 267 с.
13. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. Київ : Наук. думка, 1982. 2012. Т. I – VII.
14. Новий словник української мови : у 3 т. / за ред. В. Яременка, О. Сліпушко. Київ : Аконіт, 2004. Т. I – III.
15. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
16. Словотвір сучасної української літературної мови / ред. кол. М. А. Жовтобрюх та ін. Київ : Наук. думка, 1979. 408 с.
17. Илчев С. Речник на личите и фамилии имена у българите. София : БАН, 1969. 628 с.
18. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол. : І. К. Білодід та ін. Київ : Наукова думка, 1970 – 1980. Т. I – XI.
19. Бірыла М. В. Беларускія антрапанімія. Мінськ : Навука і техника, 1969. 504 с.
20. Даль В. Словарь живого великорусского языка. Москва : Просвещение, 1978 – 1980. Т. I – IV.

УДК 811.112.2'342:659.3

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2018-1-19>

ФНОСТИЛИСТИЧНЕ ВАРІЮВАННЯ У ТЕКСТАХ ЗМІ

Фрумкіна А. Л., к. філол. н., доцент

*Національний університет “Одеська юридична академія”
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, Україна*

frumkina@onua.edu.ua

Статтю присвячено проблемі вивчення варіативності звучного мовлення в сучасному федеративно-німецькому теледискурсі в умовах фностилестичного варіювання на матеріалі підготовленого читання та підготовленого говоріння дикторів та модераторів суспільно-правового телебачення Німеччини (канали ARD, ZDF, DW-tv), а також наведено авторську фностилестичну класифікацію рівнів на основі кодифікованої норми з огляду на неоднозначність правил функціонування глоттального приступу.

Ключові слова: функціональний стиль, варіативність, дискурс, підготовлене читання, підготовлене говоріння, диктор, модератор.

MASS MEDIA TEXTS IN THE PHONOSTYLISTICAL VARIETY

Frumkina A. L, Ph.D. in Philology, Assistant professor

*National University “Odessa Academy of Law”
23, Fontanska Doroha Str., Odessa, Ukraine*

The article focuses on the problem of studying the variability of spoken language in the modern federal-German television discourse under the phonostylistical variety on the basis of read-aloud and prepared speech of the announcers and moderators of the public-law television of Germany (ARD, ZDF, DW-tv). In the article is also given

the author's phonostylistical classification of levels based on the codified norm. Persuasive effects of media discourse on the everyday language are without doubt. Everything that is used in the relaxed everyday language is now also allowed in the field of mass media. It would be primitive to give oral media communication the voice of dictator status, but even more primitively it would underestimate its (media communication) possibilities in the formation and spread of the stereotype. With these stereotypes, it should be clearer about what language practices should be in modern society and what should be the model. For this reason, linguists and linguistic-cultural researchers are to study with great attention media texts: radio and television texts, which have, in a sense, concentrated all the functions and elements of the modern, supraregional everyday language. The standard variety of the Federal Republic of Germany is spread mainly by electronic media and has high prestige. It is characterized by the presence of several phonetic forms and variants. This variability of the linguistic norm is closely linked to phonostylistical levels of the German standard pronunciation, which is used in different fields of application in different ways and not always fully, for example in public or private, extremely or less formal situations with reproduced, memorized, free-speech or in the spontaneous speech. The results of the comparative analysis of read-aloud and prepared speech have proven the assumption about the importance of accounting phonostylistical variety for more accurate study of the vowel stops functioning in German spoken television discourse. The study identified the features of implementation and functioning of the laws of vowel stops, in particular the glottal stop in the phonostylistical variety in the speech of professional speakers, moderators and interviewers. The results of the research demonstrate the ability of preserving the glottal stop, where, contrary to the rules of codification, a high degree of variation of vowel stops has been established and implemented, which reveals in the language of professional speakers, interviewers and moderators the articulation base of the speakers of Federal-German variant.

Key words: functional style, variability, discourse, read-aloud, prepared speech, announcer, moderator, glottal stop, vowel's stops.

Актуальність статті зумовлено потребою в аналізі фонетичних аспектів звучного мовлення дикторів та модераторів німецького теледискурсу, що експлікує федеративно-німецький варіант вимовного стандарту та впливає не лише на норму, а й на узус, а також необхідність первинного опису самостійного мовного стилю мас-медіа.

До **завдань** відносимо: проаналізувати фонетичний рівень звучного мовлення дикторів та модераторів німецькомовного теледискурсу, що є федеративно-німецьким варіантом вимовного стандарту, описати фоностилістичні характеристики та класифікації федеративно-німецького вимовного стандарту.

Мова ЗМІ відіграє величезну роль у сучасному суспільстві, через це дослідники все частіше схиляються до виділення медіадискурсу в окремий вид мовлення та визначення його як самостійного мовного стилю, адже диктори та модератори прагнуть зберегти приписи кодифікацій, вводячи при цьому норми розмовної мови, які наближають їх до глядача. Цей самостійний стиль повинен, з одного боку, орієнтуватися на орфоепію, а з іншого – включати елементи розмовної мови. Персуазивний вплив медіадискурсу на повсякденну мову не підлягає сумніву, адже все, що вживається в розкутому побутовому мовленні, зараз допускається у сферу мас-медіа. Попри це, було б примітивно вважати, що усні засоби масової комунікації набувають статусу диктату норми мови, але ще більш примітивно було б недооцінювати можливості останніх у формуванні та поширенні стереотипу уявлення про те, на що повинна і може орієнтуватися мовна практика сучасного суспільства. Тому пильна увага лінгвістів та дослідників проблеми мовної культури має бути в першу чергу звернута на аналіз текстів радіо- та телемовлення, які в певному сенсі концентрують у собі всі особливості та елементи сучасної загальнонародної щоденної мови.

Тексти засобів масової інформації все частіше слугують основою для опису сучасного стану мови, адже в них найшвидше знаходять відображення і фіксуються зміни у мовній/мовленнєвій дійсності та проявляються процеси, що характерні для сучасного вживання мови/мовлення.

Структура та зміст медіамови/мовлення вивчалися в рамках найрізноманітніших шкіл та напрямів: з точки зору соціолінгвістики, прагматики, семіотики, психолінгвістики, функціональної стилістики, дискурсивного аналізу, контент-аналізу, когнітивної лінгвістики, а також у рамках таких відносно нових напрямів, як 'critical linguistics' та лінгвокультурологія.

Завдяки радіо, телебаченню та кіно звучна мова доступна реципієнтам навіть у найвіддаленішому селі й постійно демонструє звучний зразок вимовного стандарту. У зв'язку з цим посилилася увага до німецькомовного вимовного стандарту, який, на думку німецьких фонетистів Г. Майнгольда, Б. Руєс та Е.-М. Крех, – неоднорідний й характеризується наявністю декількох національних варіантів: федеративно-німецького, австрійського та швейцарського (нім. Standardvarietäten des Deutschen in Deutschland, Österreich und in der deutschsprachigen Schweiz) [10; 11; 12; 14; 16, с. 234].

Федеративно-німецький (ви)мовний стандарт – це форма вимовного варіанту Федеративної Республіки Німеччини (нім. Standardvarietät der Bundesrepublik Deutschland), переважно поширюється за допомогою електронних засобів масової інформації, характеризується високим престижем [10, с. 6] та наявністю декількох фонетичних форм-варіантів. Така варіативність мовної норми пов'язана з фоностилістичними рівнями стандартної німецької вимови, що реалізується в різних сферах застосування по-різному й не завжди повною мірою, наприклад, у публічних або приватних, суто або менш формальних ситуаціях, при репродуктивному (нім. reproduzierendes Sprechen), підготовленому (нім. memoriertes Sprechen) та спонтанному мовленні (нім. frei produzierendes Sprechen, Spontansprache)

Саме мова засобів масової інформації, а не сценічна вимова впливає сьогодні на мовну норму. ЗМІ – найважливіше джерело для розвитку та поширення норми. І. Вепрева підкреслює, що ЗМІ фактично контролюють мовну норму, надаючи окремим елементам особливої ваги, принижуючи цінність інших [2, с. 34]. Медіатекст – це не тільки реалізація комунікативної та когнітивної функції мови, а й культурний код, ефективний механізм навіювання стереотипів. У новітньому німецькому орфоепічному словнику (Deutsches Aussprache Wörterbuch (DAWB) 2010 [10]) німецький вимовний стандарт (нім. Standardaussprache) характеризується як форма вимовного варіанту (нім. Standardvarietät) у Федеративній Республіці Німеччині та має в географічному і соціальному сенсі велику цінність, поширюється здебільшого шляхом електронних медіа. Така мова престижна передусім тому, що використовується й очікується в офіційних ситуаціях. Згідно з очікуваннями слухачів, кодифікована мовна норма є обов'язковою для всієї, нехай і вузької, групи професійних дикторів та модераторів. Насамперед це стосується дикторів медіапередач надрегіонального орієнтування [10].

Зниження точності артикуляції стосується вокалізму та консонантизму й виражається в редуції, що може призвести до елізії та поширюється на ненаголошені й прискорені склади (нім. Nicht akzentuierte und beschleunigte Silben), слова або вирази, оскільки збільшення швидкості мови пов'язане зі зниженням м'язового напруження [10, с. 98-99].

Згідно з вищезазначеним, федеративно-німецький варіант вимовного стандарту – це історично обумовлений, нестабільний феномен, де поряд із повними, експліцитними формами вживаються слабкі, скорочені форми (англ. Weak forms, нім. Schwache Formen) [11, с. 74]. Вживання цих форм і призводить до необхідності розгляду проблеми фоностилістичних рівнів (нім. Phonostilistische Ebenen, Formstufen), які обумовлені ситуативно. Г. Майнгольд та Б. Руєс розрізняють 2 фоностилістичні рівні німецької надрегіональної вимови (нім. Präzisionsstufen überregionaler Aussprache):

1. Високий урочистий фоностилістичний рівень (нім. gehobene phonostilistische Ebene), який можна співвіднести з “повним типом вимови” по Л. В. Щербі та Л. В. Бондарко [1; 8] і з “full style of pronunciation” по В. Г. Мултоу [15].
2. Фоностилістичний розмовний рівень в усній інтеракції (нім. phonostilistische Ebene des Gesprächs).

Відзначається при цьому, що високий фоностилістичний рівень наближений більшою мірою до письмового зразка та представлений лише при декламації класичної лірики, в урочистих

виступах й дуже рідко реалізується [14; 16.]. На противагу йому мовний стандарт другого рівня охоплює більш широкий спектр повсякденної усної комунікації.

У словнику німецької вимови (DAWB 2010) представлена дещо інша класифікація: фоностилістично виділено 3 типи усної мови з описом точності артикуляції при їх реалізації:

1. Декламація і читання урочистої доповіді, дуже висока точність артикуляції (нім. eine sehr hohe Artikulationspräzision, angewendet vor allem beim reproduzierenden Sprechen, z. B. beim feierlichen Vortrag).
2. Читання манускриптів на радіо та читання художньої літератури, висока точність артикуляції (нім. eine hohe bis mittlere Artikulationspräzision, angewendet vor allem beim reproduzierenden Sprechen, z. B. beim Vorlesen von Nachrichtentexten in Funk und Fernsehen).
3. Спокійна, ділова розмова й доповідь з обмеженим рівнем напруженості, знижена точність артикуляції (нім. eine verminderte Artikulationspräzision, angewendet vor allem beim freien Sprechen, z. B. bei öffentlich geführten Gesprächen in Funk und Fernsehen) [10, с. 99].

Артикуляція звуків та звукосполучень характеризується зростанням кількості редуцій та асиміляцій у напрямку від групи 1 до групи 3. У ненаголошених складах, словах та словосполученнях кількість звукових модифікацій зростає; при високій швидкості мовлення спостерігається також поява престо-форм (нім. Presto-Formen), що є протилежністю ленто-формам (нім. Lento-Formen) [11, с. 73].

На наш погляд, ця класифікація підлягає більш детальному диференціюванню, при якому кожен із запропонованих фоностилістичних рівнів можна більш детально поділити на 2 ступені відповідно до ситуативних умов комунікації.

I. А. високий ступінь високого фоностилістичного рівня (нім. hohe Formstufe der gehobenen phonostilistischen Ebene). Це, як уже зазначалося вище, рідко реалізована форма вимови, максимально наближена до письмового зразка.

I. Б. помірний ступінь високого фоностилістичного рівня (нім. gemäßigte Formstufe hohe Formstufe der gehobenen phonostilistischen Ebene). В інформаційних та пізнавальних теле- й радіопередачах мова дикторів – це, по суті, озвучування друкованого тексту для глядача або слухача й може характеризуватися набором особливих фонетичних характеристик, властивих звуковому читанню, спрямованому на сприйняття. Диктор у цій ситуації виступає посередником між укладачами інформаційного тексту та його реципієнтами (слухачами або глядачами). Дикторська мова ж може розглядатися як прочитана, що відбивається в термінах ‘read speech’ і ‘vorgelesene Sprache’ та носить нейтральний характер (neutrale Rede) [12, с. 406]. Цілком імовірно, що федеративно-німецький варіант вимовного стандарту, що пройшов кілька фаз номінації (нім. Hochlautung, Einheits(aus)sprache, Standardlautung, Standardaussprache), має бути максимально наближеним до кодифікованої норми у випусках новин та програмах теле- й радіомовлення через нейтральний характер мови дикторів – яскравий приклад мови на високому фоностилістичному рівні (нім. gehobene phonostilistische Ebene) помірного ступеня (нім. gemäßigte Formstufe), адже випуски новин – це підготовлене читання [7].

II. А. високий ступінь усної інтеракції (нім. Gehobene Formstufe der Gesprächsebene). Даний щабель може бути представлений підготовленою промовою ведучого в інтерв'ю, ток-шоу та прес-конференціях. До умов, які впливають на реалізацію висловлювання, належать “підготовчі” роботи, що передують висловам, тобто ступінь підготовленості мовця. Така підготовленість властива офіційним виступам, доповідям, аналітичним повідомленням, а також виступам на радіо та телебаченні [7, с. 396].

Мова модераторів й інтерв'юєрів належать до фоностилістичного рівня, якому властива велика кількість редуцій та асиміляцій, адже вона наближена до розмовного рівня. Мова інтерв'ююваного меншою мірою підготовлена, а отже, може бути схильна до асиміляції та

редукції більшою мірою. Різні стилі мовлення мають різні апріорні ймовірності та більш-менш можливі явища артикуляторної редукції.

Диктор обирає найдоцільніший засіб вираження для вирішення комунікативного завдання, що стоїть перед ним. Моделювання ігрових ситуацій, перехід від нейтрального висловлювання до колоритно зафарбованої мовної гри Л. Вітгенштейн визначає як взаємодію мови й дії, в основі якої лежить маніпулювання комунікативними формами [4, с. 95].

П. Б. щабель невимушеної усної інтеракції (нім. Formstufe des lässigen Gesprächs), для якого характерна певна недбалість артикуляції. Інтерв'ю та ток-шоу лежать “нижче” фоностилістичного рівня розмови [14, с. 288]. Цей ступінь широкомасштабний та є щоденною й надрегіональною комунікацією лицем до лица (нім. Face-to-face Kommunikation) [16, с. 234].

У сучасній науці вплив емоцій на мовну діяльність насамперед досліджується психологами і психолінгвістами. У межах лінгвістичної науки проблема емоційної (про)мови розглядається, як правило, на одному мовному рівні.

При підготовленому читанні немає достатньої міри самостійності або спонтанності, адже опорою служать ключові слова, що запам'яталися: думки-висловлювання, текстові структури та їх частини. Навіть найдосвідченіші диктори намагаються, по можливості, не читати передачі без попередньої підготовки, проте в тексті часто зустрічаються доповнення або уточнення, внесені редакторами після ознайомлення диктора з текстом, це виявляється передусім тоді, коли диктор ставить інтонаційну крапку, а фраза має продовження. Диктор змушений після голосової крапки робити “доважок”. Буває й протилежна ситуація, коли диктор, вважаючи, що фразу не закінчено, обирає інтонацію, що вимагає продовження, внаслідок чого його голос “зависає” в ефірі.

У випусках новин (“Journal. Nachrichten”, “Hallo Deutschland”, “Tagesschau”) та інформаційно-пізнавальних програм (“Brisant”, “Plusminus”, “Im Focus”, “Euromaxx”, “Europa aktuell”, “Fit und gesund”) надрегіонального телебачення розглядаються питання економіки, політики, культури, спорту та погоди. Для такого розмаїття тем дикторові потрібна велика палітра фарб-інтонацій. Підготовлене читання найчастіше пов'язане з монологічною формою, а підготовлена усна інтеракція носить діалогічний характер в інтерв'ю, ток-шоу та шоу (“Quadriga”, “Volle Kanne”, “Anne Will”) і розважальних шоу (“Wetten dass ...?”, “Sportschau live”) як із боку тільки одного співрозмовника, так і з обох сторін, коли всі учасники заздалегідь ознайомлені з проблематикою і зразковим текстом. Ситуативно зумовлене варіювання передбачає дослідження мови в конкретних ситуаціях спілкування, така варіативність виявляється у використанні тих чи інших мовних засобів, зокрема у виборі зі значної кількості фонетичних варіантів одного, найбільш відповідного, на думку диктора.

Мовним корелятом соціальних сфер комунікації є функціональний стиль – суспільно усвідомлена та функціонально обумовлена, внутрішньо об'єднана сукупність прийомів вживання, відбору та поєднання засобів мовного спілкування у сфері тої чи іншої суспільної, загальнонаціональної мови, співвідносна з іншими такими ж способами вираження, що слугують іншим цілям, виконують інші функції в мовній суспільній практиці [3, с. 73]. Співвіднесення стилів з основними функціями мови доцільно, проте не може бути покладено в основу класифікації, оскільки тій чи іншій функції мови відповідає два або кілька різних функціональних стилів, при цьому ігноруються диференціальні ознаки окремих стилів [6, с. 54-55].

Поняття функціонального стилю співвідноситься зі сферою комунікативної діяльності – узагальненої соціальної ситуації з усіма властивими їй ознаками. На це вказує К. А. Долінін, відзначаючи, що функціональні стилі – це не що інше, як узагальнені ‘мовні жанри’, тобто

мовні норми побудови певних класів текстів, що втілюють узагальнені соціальні ролі [5, с. 60-62].

Іншими словами, для всіх членів колективу (в нашому випадку носіїв федеративно-німецького варіанту вимовного стандарту) характерні одні й ті ж закономірності, які проявляються у виборі тих чи інших вимовних форм залежно від соціальної ситуації спілкування [12]. Загальна модель ситуативної варіативності може при цьому по-різному реалізуватися в різних соціальних групах. “середні класи” використовують менш стереотипні та / або обмежені мовні форми, ніж “нижчі класи” суспільства [9], обсяг використовуваних мовних ресурсів та їх стереотипність – це не постійна величина, він варіюється низкою чинників, наприклад соціальною ситуацією. Яскравим прикладом персуазивного впливу ЗМІ, що зростає з кожним днем та впливає на всі класи суспільства та всі рівні (від звуку до тексту) мови/мовлення, може бути вплив федеративно-німецького телебачення на швейцарське, у якому внаслідок певного впливу звучна мова дикторів більшою мірою та модераторів – меншою була схильна до наближення до федеративно-німецького варіанту вимовного стандарту, що впливає на глядачів / слухачів.

Модератор зазвичай утримується від висловлення власних думок і суджень. Якщо оглядач в діалозі з гостем у студії може незначно відійти від заданого сценарію, то інтерв'юер і модератор проявляють індивідуальність лише в продуманій постановці питання, спрямованого на отримання інформації. Модератор може також багато чого домогтися наполегливістю і послідовністю при небажанні гостя відповідати на питання прямо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарко Л. В. Фонетическое описание языка и фонологическое описание речи. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1981. 276 с.
2. Вепрева И. Т. Мода и норма в современной культурно-речевой ситуации. *Проблемы языковой нормы*: тезисы докладов междунар. конф. Седьмые Шмелевские чтения. Москва : Ин-т русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2006. С. 31–34.
3. Виноградов В. В. О языке художественной литературы. Москва : Гослитиздат, 1959. 654 с.
4. Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження. Київ : Основи, 1995. 311 с.
5. Долинин К. А. Стилистика французского языка. Ленинград, 1978. 160 с.
6. Кожина М. Н. Стилистика русского языка. Москва : Просвещение, 1983. 223 с.
7. Фрумкина А. Л. Особенности бифонемных сочетаний гласных в теледискурсе Германии. *Теоретична і дидактична філологія* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич, 2013. Вип. 15. С. 395–406.
8. Щерба Л. В. Субъективный и объективный методы в фонетике. *Избранные работы по языкознанию и фонетике*. Ленинград, 1968. Вып. 1. С.110–116.
9. Bernstein B. Elaborated and restricted codes. *The ethnography of communication* / Ed. by Gumperz and D. Hymes. American Anthropologist. Vol. 66. No 6. 1964; Elaborierter und restringierter Kode: Eine Skizze. Aspekte der Soziolinguistik. Frankfurt am Main, 1971. 386 S.
10. Deutsches Aussprachewörterbuch / Krech E.-M., Stock E., Hirschfeld U., Anders L. C. Walter de Gruyter, Berlin–New-York, 2010. 1176 S.
11. Großes Wörterbuch der deutschen Aussprache / Krech E.-M. u. a. Leipzig VEB Bibliographisches Institut, 1982. 600 s.

12. Krech E.-M. Die Differenzierung von Standarddeutsch und ihre Relevanz für die Kodifizierung. *Лингвистическая полифония* (сборник в честь юбилея профессора Р. К. Потаповой). Москва : Языки славянских культур, 2007. С. 404–423.
13. Labov W. The social stratification of English in New York city. Washington : D.C., 1966. 600 p.
14. Meinhold G. Phonostilistische Ebenen in der deutschen Standardausprache. *DaF*, 1986. №5. S. 288–293.
15. Moulton W. G. The sounds of English and German. Chicago : Univ. of Chicago Press, 1962. 185 S.
16. Rues B. Varietäten und Variationen in der deutschen Aussprache /Beate Rues *DaF*, 2005. №4. S. 232–237.

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2018-1-20>

УМОВНІ СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Христіанінова Р. О., д. філол.н., професор

Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

khristianinova@gmail.com

У статті розглянуто семантичну типологію складнопідрядних речень умови. Обґрунтовано виокремлення двох їхніх типів – потенційної та ірреальної умови. Кожен із цих типів розподілено на власне-умовні й невласне-умовні конструкції, описано їхні семантичні різновиди.

Ключові слова: складнопідрядні речення потенційної умови, складнопідрядні речення ірреальної умови, власне-умовні складнопідрядні речення, невласне-умовні складнопідрядні речення.

COMPLEX CONDITIONAL SENTENCES IN MODERN ENGLISH

Khristianinova R. O., PhD in Linguistics

Zaporizhzhya National University
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

The article focuses on the problem of conditional complex sentences' typology. The aim of the research is to create semantic typology of declared sentences on fundamental principles of the functional-categorical grammar in Modern English.

The attention is paid to the correlation of complex conditional sentences with hypothetical actions, processes, states, on the basis of which the complex sentences of potential condition and the complex sentences of unreal condition are singled out. Each of these types includes two subtypes - the actual-conditional and non-actual-conditional constructions. It is emphasized that in the complex actual-conditional sentence, the subordinate clause denotes the conditions that can be realized, and as a result enables the implementation of the main clause. Three types of these sentences are singled out: 1) constructions in which a single non-repeatable condition causes a single non-repeatable result; 2) constructions expressing the significance of the repetition of the condition and effect or their continuity; 3) constructions with a generalizing meaning as a result of the interaction of both predicative parts. Complex non-actual conditional sentences are divided into evidence constructions and warning constructions. The complex sentences of unreal condition reveal the dependence of a certain situation on a certain unreal condition, as a result of which the situation becomes unreal. The complex sentences of unreal-condition are represented by three types: 1) constructions in which the condition and the result are both unreal; 2) constructions in which the result could be real, but due to the unreal condition the result is perceived as unreal; 3) constructions in which the unreal condition is combined with a real result. It is emphasized that in the complex sentences of an unreal non-actual-condition the subordinate clause denotes the reason, and the main clause represents the conclusion that follows from the subordinate clause.

Key words: the complex sentence of potential condition, the complex sentence of unreal condition, the complex actual-conditional sentences, the complex non-actual conditional sentences.